

Asia: VN/24399/2023

Edunvalvontalainsäädännön ajantasaistaminen; työryhmän mietintö

Laki edunvalvontavaltuutuksesta (valtuutetun esteellisyys 17 §, omaisuuden lahjoittaminen 18 §, suhde eräisiin muualla laissa oleviin valtakirjaa koskeviin säännöksiin 20 §, edunvalvojan määrääminen valtuutetun tehtäviin 21 §, voimaantulosäännös)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

-

Laki holhoustoimesta (esteellisyyssperusteiden tarkistaminen 32 §, lupasäännösten ajantasaistaminen 34 ja 34 a §, 39 §, alaikäisen edunvalvonnan rekisteröinti 66 ja 66 a §, voimaantulosäännös)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

-

Vaihtoehdot ja työryhmän harkitsemaa muita kysymyksiä, joihin ei ehdoteta muutoksia (mietinnön luvut 5.1 ja 5.2)

Näkemyksenne näissä luvuissa käsiteltyjen asioiden lainmuutostarpeista?

-

Pääasialliset vaikutukset (mietinnön luku 4.2)

Onko teillä täydennettävää ehdotuksen vaikutusarviointeihin?

Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy Socom yhtyy Mannerheimin lastensuojeluliiton kantaan alaikäisten puutteellisesta huomioimisesta lain valmistelussa sekä esiin tulleisiin epäkohtiin alaikäisten edunvalvonnassa.

Lainvalmistelussa esille nousseiden eri vaihtoehtojen vaikutuksia lapseen ja hänen oikeuksiensa toteutumiseen olisi tullut selvittää ja tarkastella tarkemmin. Kannatettavaa on, että holhustoimilakiin lisätään säännös lapsen edun ensisijaisuudesta. Tilanteissa, joissa alaikäiselle on tarpeen määrätä edunvalvoja, alaikäinen on aina heikoimmassa asemassa oleva lapsi, koska erilaisten syiden takia hänen huoltajansa eivät voi lapsen oikeuksien toteutumista asiassa turvata.

Lapsen oikeuksien komitean linjaus lapsen oikeudesta saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon (3 artikla, 1 kohta) ja LOS 3 artiklan velvoittavuus osoittavat, että lapsen edun ensisijaisuus ei rajoitu vain erityislainsäädäntöön, vaan sen tulee ohjata kaikkea lainsäädäntöä, jolla on vaikutuksia lapseen. Tämä edellyttää ennakoivaa lapsivaikutusten arviointia ja systemaattista lapsen edun huomioimista päätöksenteossa. Jotta lapsen etu aidosti ohjaisi päätöksentekoa, lapsivaikutusten arviointi (LAVA) on tärkeä osa lainvalmistelua. YK:n lapsen oikeuksien komitean Yleiskommentti nro 14 (2013) mukaan valtioiden tulee kehittää systemaattisia mekanismeja lapsen edun arvioimiseksi jo lainsäädäntöprosessin varhaisessa vaiheessa.

Marjukka Heikkilä

Erikoissuunnittelija

Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy Socom

Muuta

Onko teillä muuta lausuttavaa työryhmän ehdotukseen liittyen?

Holhustoimilaki sääntelee niin täysi-ikäisten kuin alaikäisten taloudellista edunvalvontaa, mutta laissa ei ole erikseen lapseen liittyvää sääntelyä muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Lapsen taloudelliseen edunvalvontaan liittyy kuitenkin aikuiseen nähden tiettyjä erityispiirteitä, joihin olisi tarpeen kiinnittää nykyistä enemmän huomiota sääntelyn ja ohjeistuksen tasolla. Puutteet liittyvät erityisesti vanhemman kasvatus- ja huolenpitovelvollisuuteen sekä siihen puuttumiseen, yhteistalouden merkitykseen, lapsen eläketulojen tai muiden tulojen ja varallisuuden käyttämiseen lapsen elinkustannusten kattamiseksi, vanhemman elatusvelvollisuuteen sekä erityisesti lapsen edun määrittämiseen.

Lastensuojeluasioihin voi liittyä lapsen taloudelliseen edunvalvontaan ja ylipäätään lapsen varallisuuden hoitamiseen liittyviä kysymyksiä. Lastensuojelun sijaishuollossa olevalle lapselle pitäisi turvata lastensuojelun sijaishuollon aikana tulevat rahavarat lapsen käyttöön. Näissä tilanteissa on havaittu puutteita lapsen oikeuksien toteutumisen kannalta ja joskus rahavarat eivät päädy lapsen hyväksi. Yhtenä vaihtoehtona tulisi selvittää mahdollisuutta kehittää holhustoimilain sääntelyä sulkutilijärjestelystä (HolhTL 53.2 §, 122/2011 ja HolhTL 34 §). Sen avulla lapsen varoja ei voisi käyttää väärin. Nämä tilanteet eivät ole yleisiä, mutta jo yksittäisenä tapauksena suurehkojen tulojen joutuminen pois lapsen vaikutuspiiristä loukkaa lapsen oikeuksia.

Marjukka Heikkilä

Erikoissuunnittelija

Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy Socom

Heikkilä Marjukka

Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy